ספרי׳ — **אוצר החסידים** — ליובאוויטש

היכל תשיעי

קובץ שלשלת האור

שער שלישי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

מ

מכבוד קדושת

אדמו״ר מנחם מענדל

זצוקללה״ה נבג״מ זי״ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

וישב

(חלק כה שיחה ב)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים״

770 איסטערן פּאַרקווי ברוקלין, נ.י.

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושבע לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע פרשת וישב, יט־כה כסלו, ה׳תשפ״ז (א)

Likkutei Sichot
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2026
by
Kehot Publication Society®
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

וישב* ב

213

א. בפרשתנו מסופר[1] אודות הזמן שבו היה יוסף במצב של היפך החירות במצרים – אשר התחלק לשני שלבים (זה למטה מזה): בתחילה היה עבד בבית פוטיפר, ולאחר מכן – ע"י הבלבול שגרמה אשת פוטיפר – הושיבוהו ב„בית הסהר";

ובשני המצבים היה הקב"ה עם יוסף והיתה הצלחתו גדולה ביותר, ועד כדי כך, שבתקופה הראשונה הנ"ל מינהו פוטיפר „על ביתו וכל יש לו נתן בידו . . ויעזוב כל אשר לו ביד יוסף ולא ידע אתו מאומה גו"[2], ולאחרי זה, בתקופה השניה, מינהו שר בית הסוהר על „כל האסירים אשר בבית הסהר . . (עד אשר) אין שר בית הסהר רואה את כל מאומה בידו באשר ה' אתו גו"[3].

אמנם, מצינו שישנו שינוי בולט באופן שבו מתארת התורה את הצלחתו של יוסף בבית הסהר, לגבי אופן תיאור הצלחתו בבית פוטיפר: בנוגע להצלחת יוסף בבית פוטיפר לשון הכתוב[4] היא „וכל אשר הוא עושה ה' מצליח בידו", משא"כ בהצלחת יוסף בבית הסהר נוקטת התורה בלשון[5] „ואשר הוא עושה ה' מצליח", ולא נזכרה – אלא הושמטה – **התיבה „בידו"**[6].

ב. ויובן ע"פ ביאור הצמח־צדק[7] על הפסוק „ויהי ה' את יוסף ויהי איש מצליח" – ש„הצלחה הוא ענין מזל כמו שקורין איש מוצלח בר מזל, גליק בלע"ז":

„מזל" אינו דבר שהאדם משיגו ע"י יגיעתו, אלא הוא מתנה מלמעלה[8] – „ויהי ה' את יוסף ויהי איש מצליח"[9]; ומטעם זה בא ענין ה„מזל" לידי ביטוי בהצלחה למעלה מן הטבע, שאין אדם יכול להגיע אליה בכחותיו הוא.

אמנם, גם ב„הצלחה" זו ישנם שני אופנים:

אופן אחד הוא, שההצלחה נראית וניכרת בתוך ובאמצעותם. כלומר: ההצלחה עצמה לא יתכן כלל שתהיה נפעלת ע"י נברא, ואם כן, בכך שאדם זה מצליח תמיד, או שההצלחה היא בכל ענין שעושה (וכיוצא בזה), נראה בבירור שהוא „בר מזל"[10] – שהצלחה זו בו ובמעשיו

214

*) ושייכותה לי"ט כסלו – ראה לקמן סעיף ח.
1) לט, א ואילך.
2) שם, ד־ו.
3) שם, כב־כג.
4) שם, ג.
5) שם, כג.
6) ולהעיר מזוהר פרשתנו (קפט, א): בידי' דאפי' מאי דהוה בידי' כו'. וראה צידה לדרך כאן (פסוק ג).
7) אוה"ת פרשתנו רעח, א־ב (ושם כרך ז תתלט, ב). וראה לעיל ע' 102 ואילך.
8) ראה מו"ק כח, א (זוהר פרשתנו קפא, רע"א – הובא באוה"ת שם): לא בזכותא כו' אלא במזל תליא מילתא (וראה ס' השרשים להרד"ק ע' צלח: שאין ההצלחה תלוי' ביד האדם). – ובלשון הקבלה והחסידות – מזל הוא הכתר (שלמעלה מהשתלשלות) – אוה"ת שם.
9) לט, ב. ועד"ז שם, ג. שם, כג.
10) ע"ד נס המלובש בטבע, ש„נראה בחוש שכל הסבות היו רק למעלה מהטבע" (תו"א מג"א צג, סע"ג ואילך. ק, א).

אינה יד המקרה, אלא היא מפני ש"הוי' מצליח", שהקב"ה נתן לו מזל **מצליח, או שנתן לו הצלחה (אלקית[11]) במעשה ידיו.**

אך ישנו אופן נעלה עוד יותר בהצלחה – שההצלחה היא למעלה מן הטבע לגמרי, ואינה בגדר אנושי, עד אשר לא ניתן כלל ליחס הצלחה זו לפעולת בני אדם, אלא תיכף ומיד נראה כי אך ורק יד ה' **עשתה זאת – זוהי עשיה של** יד ה' **בתכלית.**

ג. וזהו החילוק בין שני אופני ההצלחה אצל יוסף[12]:

בשלב הראשון, בבית פוטיפר, היתה ההדגשה "ויהי ה' את יוסף ויהי איש מצליח" **– להצלחה זו היה יחס** ליוסף, שהוא **היה "**איש **מצליח"; ולכן דייקה התורה ואמרה "וכל אשר** הוא עושה **ה' מצליח** בידו" **– ההצלחה (האלקית) ניתנה ונתלבשה בתוך "**ידו" **(ועשייתו)** הוא.

[**ומהאי טעמא הדגיש הכתוב "**וכל **אשר הוא עושה גו'" – כי (עיקר) הראיה בעיני "אדוניו" שיוסף היה "איש מצליח" היא מכך שהיתה לו הצלחה ב"**כל **אשר הוא עושה" – שהצליח תמיד בכל מעשיו, והדבר הוכיח לכל ש"בר מזל" הוא, "איש מצליח"**].

אבל בשלב השני, בבית הסהר, נוסף אצל יוסף האופן הנעלה יותר בהצלחה – "ואשר הוא עושה ה' מצליח**": תיכף כשהיה יוסף עושה מעשה, איזה שיהיה, היה נראה אשר "**יד ה' עשתה זאת**" – שאין זה ענין שבכחו של יוסף לפעול, אלא הדבר יכול לבוא רק מהקב"ה עצמו, וממילא אין נראית בזה "ידו" (ועשייתו) של יוסף, אלא אך ורק – "**ה' מצליח".

[**ולפיכך אין נוגע כאן הדיוק "**וכל **אשר הוא עושה" – שהרי עיקר ההדגשה כאן היא על** איכות **ההצלחה, שאין היא בגדר אנושי (ו"איש"), אלא "ה' מצליח"**].

ד. סיבת החילוק בין שני אופני ההצלחה אצל יוסף קשורה לחילוק שהיה במצבו של יוסף – בשלב הראשון הוא היה (רק) עבד **בבית** פוטיפר **(שר), ובשלב השני היה** אסיר **בבית** האסורים.

וההסברה בזה:

ה"כלי" להצלחה אלקית **(שלמעלה מהטבע) הוא –** כמפורש **בקרא[13] – "ואל זה אביט אל עני ונכה רוח",** ביטול[14]. **ככל שהאדם ממעט בהרגשת** 215
ישותו ומציאותו, כן "ה' אתו**" (בגלוי) במדה רבה יותר – במעשיו נראה וניכר יותר כחו של הקב"ה.**

וזהו תוכן החילוק בין מצבו של עבד **(ובפרט עבד בבית פוטיפר – שר, ושר גדול מסתם שרי מצרים), למצבו של** אסיר **(בבית האסורים):**

---

11) כמרז"ל אשר לישראל (בפרט לאחר מ"ת) אין מזל (שבת קנו, סע"א. ושם "מניין . . אמר אברהם . . א"ל צא מאיצטגנינות שלך – שהרי הי' לפני מ"ת – שאין מזל לישראל" – כשנעשו דינם כ"ישראל". וידוע השקו"ט בזה ואכ"מ).

12) בהבא לקמן – להעיר משערי תשובה ח"א (סו, סע"א ואילך) ע"ד שני אופני עשירות, "עושר מוצלח" הבא ע"י עשי', ו"עושר בעצם" (ושם, שאצל יוסף הי' בעיקר העושר שע"י מעשה. ע"ש).

13) ישעי' סו, ב.

14) ראה גם לעיל ע' 104.

עבד, אע"פ ש„מה שקנה העבד קנה רבו"[15], ואין הוא מציאות בפני עצמו — מכל מקום, אין פירוש הדבר שאין מציאותו קיימת כלל; ישנה כאן בהחלט מציאות הפועלת (ואפילו — גדולות), שהרי זוהי מטרתו של עבד, לעשות מלאכה ולפעול[16] —

אלא שכיון שהוא נקנה לרבו, לכן כל מלאכתו ופעולתו (כעבד) אינן דבר השייך לו, כי אם לרבו;

משא"כ „אסיר" ענינו הוא (לא לעשות ולפעול, אלא) להיפך — הוא „אסור" וכבול, נתון מאחורי סורג ובריח ומושלל מכל יכולת לעשות מלאכה ועשיה כלשהיא, ואפילו במה שהוא מסוגל ומוכשר[17]; בכל זמנו ובכל ענייניו אין הוא „מהלך", ועל־אחת־כמה־וכמה שאינו הולך „מחיל אל חיל" וכו'[18].

[ומהאי טעמא, אפילו כאשר מוכרח האסיר ע"י אחרים לעשות מלאכה כו' — אין למלאכה זו שום יחס אליו, להחשיבו כמי שפעל את המלאכה.

— והיינו, שבעבד, מאחר שהוא רכושו של האדון, גם „ידו" (ועשייתו) נקנית לאדון — אבל מכל מקום מציאות ה„יד" קיימת (— כחלק מגוף העבד); משא"כ באסיר, שכל עשיותיו הן רק מה שהכריחוהו אחרים לעשות, הרי מעיקרא אין זו עשיה שלו[19]. ועל־דרך ביאור האחרונים[20] בענין „אונס רחמנא פטריה", שטעם הדבר הוא, דמאחר שהאדם עשה זאת שלא ברצונו לגמרי, אלא ע"י הכרח וכפיה, הרי זה כאילו לא עשה מעשה זה, ואין זו עשיה שלו אלא „כאילו נעשה מאליו"].

ה. ועל־דרך־זה הוא החילוק בנוגע ליוסף:

בהיותו בבית פוטיפר, היה יוסף (מש„הורד מצרימה") עבד לפוטיפר — ובהתאם לזה, עורר בו הדבר גם את עבודת ה' בבחינת עבד (עבד ה'), שכל מציאותו היא מציאות האדון. וזהו 216
הטעם (הפנימי) לכך שהצלחתו של יוסף באה לידי גילוי רק מ„חמישי" ואילך בפרשתנו[21], לפי שמצד ביטול זה לקב"ה שעוררה וגילתה בו עבדותו — אזי[22] „ויהי ה' את יוסף ויהי איש מצליח . . ה' אתו וכל אשר הוא עושה ה' מצליח בידו".

---

15) פסחים פח, ב. קידושין כג, ב. וראה רשב"א קידושין שם, שמלכתחילה נקנה לרבו.

16) שזהו גם אצל עבד פשוט (עיין ד"ה ומקנה רב ומאמרים שלאח"ז בהמשך תרס"ו). וראה לקמן הערה 19.

17) וכמדובר כמ"פ (שיחות פורים וש"פ צו תשל"ו. ש"פ נשא וש"פ קרח תשמ"ה) אשר י"ל שמטעם זה לא מצינו בעונשי התורה העונש דישיבה במאסר — כי מכיון שאדם לעמל יולד, לא יתכן שהתורה תענוש אדם (לישב במאסר), למנעו שלא יוכל למלאות תפקידו, להיות עמל בעולם. ע"ש.

18) להעיר מחילוק דיני עבד סתם ועבד כפות (גיטין כא, א. עח, א. ועוד).

19) בהמשך תרס"ו שם, שזהו ענינו של עבד פשוט, שהעבדות שלו היא מצד ההכרח והכפי' רק מצד קבלת עול האדון ולכן אינו מציאות לעצמו כלל (וראה שם ס"ע שכה ואילך, שהתענוג שלו הוא תענוג האדון ממש, ועבודתו נקראת ע"ש האדון עצמו. ע"ש).

אבל בפרטיות יותר יש חילוק בין עבד פשוט שענינו — לעבוד את אדונו, ואסיר שענינו להיפך — שהוא אסור ואינו מציאות כלל.

20) ראה בית האוצר מע' א כלל כד. ועוד.

21) דלכאורה קודם שהורד — הי' צ"ל הור' אתו ביתר שאת כו'.

22) להעיר מהמשך תרס"ו ע' שפד.

אמנם, כיון שבאופן זה הנה אף לאחרי הביטול עדיין ישנה המציאות של „יד" העבד – לכן, גם ההצלחה האלקית היא (רק) באופן של „ה' מצליח בידו" (כנ"ל), שההצלחה האלקית מלובשת בתוך (וממילא – מדודה על־פי) „ידו" ועשייתו[23].

משא"כ כאשר הושיבוהו בבית האסורים, והדבר גילה בו[24] ביטול מוחלט לקב"ה, שנעשה בעיני עצמו כאין ואפס ממש – הנה מפני זה גם ההצלחה האלקית באה באופן של „ואשר הוא עושה ה' מצליח" – הצלחה שאינה בגדר „איש", אלא נראה בה מעיקרא שהיא יד ה' לחלוטין (כנ"ל)[25].

ואע"פ שגם הצלחה זו קשורה ב„ידו" (ועשייתו) של יוסף – כהדגשת הכתוב „ואשר הוא עושה ה' מצליח" [ועל־דרך־זה מודגש שם ש„ידו" ישנה במציאות – „אין שר בית הסהר רואה את כל מאומה בידו"] – מכל מקום, מאחר שיוסף עמד בביטול מוחלט לקב"ה, אשר אינו משאיר מקום כלל להרגשת מציאותו הפרטית (בדוגמת אסיר בבית האסורים) – אזי אף „ידו" (ועשייתו) לא תפסו מקום כלל;

ולפיכך ההצלחה האלקית שבעשייתו לא היתה מצומצמת ומוגבלת לפי הגדרים של „יד" הנברא, אלא – ענין אלקי שלמעלה מהטבע לגמרי, כך שלא הורגשו בה כלל „ידו" ועשייתו של יוסף, כי אם רק ענין „ה' מצליח".

ו. וע"פ האמור יש ליישב תמיהה נוספת בפירוש רש"י בהמשך הכתובים הנ"ל:

על הפסוק „וירא אדוניו (פוטיפר) כי ה' אתו וכל אשר הוא עושה ה' מצליח בידו", פירש רש"י: „כי ה' אתו – שם שמים שגור בפיו".

מדוע הוצרך רש"י להוסיף כאן פירוש כלל, ועוד זאת – לקבוע שפירוש התיבות „ה' אתו" (אינו פשוטן כמשמען, שהקב"ה נמצא עמו, אלא) הוא „שם שמים שגור בפיו"[26]?

217 ויתר על כן: בפסוק שלפני זה, „ויהי ה' את יוסף ויהי איש מצליח"[27], לא פירש רש"י מאומה, והיינו שמפרש תיבות אלו כפשוטן (ולא „שם שמים שגור בפיו")[28]; ועל־דרך־זה בפסוק

23) ובפרט עפמ"ש בהמשך תרס"ו שם (ע' שי. שיב. שכב) שיוסף בבית אדוניו (פוטיפר) הי' בבחי' עבד נאמן (ולהעיר מהלשון שם (ע' שכב) „אצל פוטיפר וכן אח"כ כשהי' מלך מצרים" – ומדלג על הצלחתו בבית הסהר).

24) להעיר ממכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר (לקו"ד ח"ד תרי, ב ואילך. אגרות קודש שלו ח"ד ע' פד) אודות „גודל תועלת הרוחנית" הבאה ע"י מאסר. ע"ש.

25) ויש לקשר זה עם דברי הבחיי (סוף פרשתנו. נת' בד"ה ולא זכר תרע"ז, תפר"ח. ובכ"מ. וראה לקו"ש חכ"ו ע' 99 ואילך), שיוסף נענש „לפי שבקש סיבה", כי יוסף מצד מעלתו לא הי' צריך לבקש סיבה. וע"פ המבואר בפנים יש לומר ששייך להענין של ישיבתו בבית האסורים. וראה לעיל הערה 12.

26) וברמב"ן שם כתב על פרש"י זה „ואינו נראה".

27) וכן קשה ממש"נ לעיל (תולדות כו, כח) באבימלך (והובא ברמב"ן וגו"א פרשתנו כאן) „ראו ראינו כי הי' ה' עמך" – ולא פרש"י שם „שם שמים שגור בפיו". וראה לקמן הערה 36.

28) וצ"ע בתי' הגו"א (ועד"ז בצידה לדרך ועוד. וראה מושב זקנים ורע"ב) כאן „דאין לומר כמשמעו .. כי הי' מצליח על ידי הקב"ה דזה כתיב לאחריו וכל אשר הוא עושה ה' מצליח בידו" – שהרי גם בפסוק שלפנ"ז (וכן גבי בית הסהר) ישנו כפל זה.

דלהלן: „אין שר בית הסהר רואה את כל מאומה בידו באשר ה' אתו גו'", פירש רש"י — „באשר ה' אתו, בשביל שה' אתו", ומזה מובן שאף שם סבירא ליה לרש"י שפירוש „ה' אתו" הוא כפשוטו, שהקב"ה נמצא עמו[29] ולכן יש לו הצלחה,

— ומנין לו לרש"י ש„ה' אתו" הנאמר בפסוק „וירא אדוניו גו'" פירושו (בפשוטו של מקרא) „שם שמים שגור בפיו"?

והביאור בזה:

בכתוב זה נאמר „וירא אדוניו **כי ה' אתו**", היינו שפוטיפר **ראה אשר** „ה' אתו". ועולה השאלה[30]: נניח שהוא ראה את ההצלחה שלמעלה מן הטבע שהיתה ליוסף — אך מנין ידע פוטיפר לייחס הצלחה זו להוי', לקב"ה, בה בשעה שפוטיפר (ככל המצריים) היה עובד עבודה זרה[31] ולא ידע על־דבר מציאות הקב"ה[32]?!

ולכן הוכרח רש"י לפרש — „שם שמים שגור בפיו": בכל ענין או מאורע היה יוסף מזכיר תמיד את הקב"ה כמנהיג העולם[33] [ועל־דרך מה שלמדנו לעיל שאמר יעקב ליצחק[34] „הקרה ה' אלקיך לפני", וכפירוש רש"י[35] שם, שיצחק אמר בלבו על כך „(אין דרך עשו להיות) שם שמים שגור בפיו"], ולפיכך ידע פוטיפר שמקור ההצלחה של יוסף הוא בכך ש„ה' אתו" (כפי ששמע באופן קבוע מפי יוסף)[36].

משא"כ הפסוק „ויהי ה' את יוסף ויהי איש מצליח", ועל־דרך־זה הפסוק „אין שר בית הסהר רואה גו' באשר (בשביל ש)ה' אתו" — תוכנם הוא (לא שפוטיפר **או שר בית הסהר ראו** „כי ה' אתו", אלא) עצם הדבר, שהסיבה להצלחת יוסף היא „כי ה' אתו", ואם כן 218
אין כאן יסוד לשנות מן הפשט ולפרש ש„שם שמים שגור בפיו".

ז. אבל עדיין נותרת השאלה על הכתוב עצמו:

מאחר שגם בהיותו בבית הסהר בודאי היה „שם שמים שגור בפיו" של יוסף, וממילא אף שר בית הסהר היה יכול לראות „כי ה' אתו" — מפני מה לא הזכיר הכתוב שגם שר בית הסהר ראה „כי ה' אתו" („שם שמים שגור בפיו")[37]?

---

29) כי באם הפירוש ד„ה' אתו" הוא „ש"ש שגור בפיו" (ורש"י סומך על פירושו לפנ"ז) — לכאורה לא מתאים (כ"כ) לומר „אין שר בית הסהר רואה גו' באשר (בשביל ש)ה' אתו" (ש"ש שגור בפיו).

30) ראה גם באר מים חיים (לאחי המהר"ל), דבק טוב ובאר יצחק כאן (ובראי"ם מקשר פרש"י זה עם דברי המדרש (ע"ש) — אבל לכאורה אינו שייך לפשוטו של רש"י כלל).

31) ראה רש"י בא (יב, א) „מלאה גילולים".

32) וכדברי פרעה (שמות ה, ב) לא ידעתי את הוי'. וכאן הרי ה' לפני שיוסף אמר לפרעה (מקץ מא, טז) „אלקים יענה את שלום פרעה".

33) ראה במדב"ר פי"ד, ג קרוב לסופו.

34) תולדות כז, ב.

35) שם, כא.

36) משא"כ באבימלך שכבר נגלה אליו אלקים בחלום הלילה בקשר לאברהם (וירא כ, ו) ואפשר לפרש בפשטות „ראה (באברהם — רש"י) ראינו כי הי' ה' עמך". וגם ביצחק (ראינו — בך. רש"י) — הרי דוקא אצלו היתה הצלחה נסית ד„וימצא גו' מאה שערים" אף „שהארץ קשה והשנה קשה" (תולדות כו, יב ובפרש"י).

37) ע"ד הפשט י"ל, כי שר בית הסהר לא הי' „שגור" במחיצתו של יוסף בבית הסהר (ובפרט בנדו"ד שהי' בבור — פרשתנו מ, טו. מקץ מא, יד ובפרש"י), ובפרט „שגור" (בקביעות), ולא שייך

אך ע"פ הנ"ל הדבר מובן – שהרי ענין „שם שמים שגור בפיו" הוא טעם וסיבה (לא רק על „וירא אדוניו" – ראיית פוטיפר „כי ה' אתו" – אלא גם) על עצם המציאות (שנזכרה בהמשך הכתוב) „וכל אשר הוא עושה ה' מצליח בידו":

מאחר שיוסף היה חדור באלקות באופן של „שם שמים שגור בפיו", שבכל עשיה ומאורע הזכיר שם שמים, לכן היה „כלי" להצלחה שלמעלה – „ה' מצליח בידו".

אבל ענין זה הוא רק בשייכות לאופן הראשון בהצלחה, שהיה לו בהיותו בבית פוטיפר – „ויהי איש מצליח", „ה' מצליח בידו" – היינו שהוא היה „איש מצליח" מפני שהיתה הנהגתו בהתאם לזה, ובכל עשיה שלו היתה מודגשת התקשרותו התמידית לאלקות;

משא"כ באופן הנעלה יותר בהצלחה – „ואשר הוא עושה ה' מצליח" – אין נוגעת ההדגשה „שם שמים שגור בפיו", לפי שהביטול ד„שם שמים שגור בפיו" הוא על־דרך ביטולו של עבד (אשר ידו כיד רבו) – ש„פיו" ישנו במציאות, אלא שענינו של „פיו" הוא מה שעל־ידי פיו מתגלה „שם שמים" („שם שמים שגור בפיו"). ואילו החידוש והיתרון שבהצלחה זו (בבית האסורים) הוא בכך שאין ניכרת ומורגשת כלל מציאותו (כולל „פיו") של יוסף, אלא כל־כולו ענין של „ה' מצליח".

לומר שראה ששם שמים שגור בפיו; משא"כ בפוטיפר שיוסף הי' בביתו.

ח. חג הגאולה של אדמו"ר הזקן, בעל התניא והשלחן־ערוך, חל ברוב השנים בשבוע של פרשת וישב.

– ומצינו, שגם בגאולתו היתה ההצלחה בשני אופנים אלו, על־דרך מה שהיה אצל יוסף הצדיק – הן „איש מצליח" והן „ואשר הוא עושה ה' מצליח":

מסופר מפי חסידים[38], שבשעה שישב רבינו הזקן במאסר, שרי המלוכה שערכו לו חקירה־ודרישה (ואף המלך עצמו) היו בהתפעלות גדולה מגודל חכמתו, וראו והכירו שהוא „איש אלקי" (בעל רוח־הקודש וכו') – וענין זה הוא בדוגמת האופן הראשון בהצלחת יוסף, „ויהי איש מצליח" (מצד זה שהוא איש קדוש – „שם שמים שגור בפיו").

219 ואילו בגאולה גופא היה סוג הצלחה נעלה עוד יותר, כמו שכתב אדמו"ר הזקן במכתבו הידוע[39], שהשרים „ענו ואמרו . . כי אם מאת ה' היתה זאת היא נפלאת בעינינו": בנוסף לזה שהכירו בכך שאדמו"ר הזקן הוא „איש קדוש" – הנה גאולתו היתה פלא נפלא כל־כך, שאינו בגדרי הטבע לגמרי, עד אשר גם בעיני שרי המלוכה „היתה זאת הפלא ופלא" והם הכריזו „מאת ה' היתה זאת": אין ההדגשה כאן שזוהי הצלחתו של אדמו"ר הזקן כ„איש אלקי" (עבד ה') – אלא שהם ראו בזה בגלוי את יד ה', בדוגמת „ואשר הוא עושה ה' מצליח".

38) בית רבי ח"א פט"ו. ס' התולדות אדה"ז (קה"ת תשל"ו. ועוד) ע' ר (בהוצאת תשמ"ו – ח"ג ע' 675) ואילך.

39) נדפס בבית רבי שם פי"ח. ס' אגרות קודש אדה"ז סי' לח. וש"נ. וראה לעיל ע' 186 ואילך.

וטעם הדבר, כי בהיותו במאסר (בדוגמת יוסף הצדיק) עבר רבינו הזקן יסורים גדולים ביותר,

ובפשטות, בנוסף ליסורי הנפש ויסורי הגוף מהמאסר, נמנע ממנו בזמן זה לעסוק בהפצת תורת החסידות והתורה בכלל,

[כמו שנתבאר פעם בארוכה[40], שזהו הדיוק בשיחת כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע[41], שהמאסר היה בדוגמת כתישת הזית („מה הזית הזה כשכותשין אותו הוא מוציא שמנו"[42]): בשעת הכתישה אין בזית אף אחת מן המעלות[43] — לא המעלה העתידה לבוא, מעלת השמן היוצא ממנו אחר כך; ולא המעלה הקודמת, בהיותו פרי. ועל־דרך־זה בנמשל — בעת מאסרו נמנע מרבינו הזקן להפיץ את מעיינות תורת החסידות, אפילו לא כקודם המאסר, ועל־אחת־כמה־וכמה שלא כפי הענין ד„מוציא שמנו" שלאחרי המאסר],

וזהו ענין של „קטנות" וביטול[44], ולפיכך עי"ז נמשכה ההצלחה שלמעלה באופן שהכל ראו כי „מאת ה' היתה זאת";

והצלחה זו המשיך אחר כך לכל מקושריו וההולכים בעקבותיו, כפי שסיפר כ"ק מורי וחמי אדמו"ר כמה פעמים[45], שבגלל מסירת־נפשו של רבינו הזקן נפסק בבית דין של מעלה ש„בכל ענין של תורה יראת שמים ומדות טובות תהיה יד (כל) מקושריו והולכי בעקבותיו על העליונה".

(משיחות ש"פ וישב תשד"מ, תשמ"ה)

---

40) לקו"ש ח"ה ע' 399. ח"כ ע' 169.

41) ס' השיחות תורת שלום ע' 26.

42) ראה מנחות נג, ב. שמו"ר פל"ו, א.

43) וראה בארוכה שיחת ש"פ וישב תשמ"ב — ש(גם) ע"ד ההלכה כן הוא, שבעת כתישת הזית ה"ה מוקצה. ע"ש. ואכ"מ.

44) ע"ד מ"ש בחינוך קטן בסופו ע"ד ה„נפילה" בין מדריגה למדריגה. וראה פלח הרמון בראשית (ע' 302) טעם הב' לנפילה זו. וראה בארוכה בזה — לקו"ש ח"ה ע' 397 ואילך; ח"כ ע' 168 ואילך (ע"פ פי' הפנים יפות וישלח עה"פ (לב, יא) קטנתי).

45) קיצורים והערות לתניא ס"ע קכב ואילך. אגרות קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"ד ס"ע רסד ואילך (ולהעיר שבכמה מהאגרות שנסמנו בהערה שם, לשון ברכת אדה"ז הוא שיצליחו). — וזוהי בהוספה על הבטחת הה"מ (בית רבי ח"א פ"ד) „שבכל עת . . יהי' יד חסידים על העליונה".